

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОБУДОВИ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кавун Марина-Маргарита

Сучасна молодь стикається з низкою складних викликів, зокрема пов'язаних із воєнними діями, що радикально змінюють уявлення про безпеку, стабільність, майбутнє і власне місце у світі. У таких умовах побудова життєвих перспектив набуває особливої значущості, оскільки вимагає високого рівня самосвідомості, суб'єктивного контролю та психологічної зрілості. Саме в юнацькому віці відбувається активне становлення особистісної ідентичності, формування цілей і життєвих цінностей, що робить актуальним вивчення тих особистісних характеристик, які сприяють адаптації до реалій війни і забезпечують здатність до свідомого життєвого проектування [1–5].

Метою є виявлення психологічних особливостей побудови життєвих перспектив молоді в умовах воєнних дій. Для реалізації цього завдання було сформовано репрезентативну вибірку з 50 молодих працівників ІТ-компанії віком від 18 до 23 років (середній вік – 19,8 років). Із них 52% становили дівчата, а 48% – юнаки. Усі учасники на момент обстеження мешкали в Україні. Переважна більшість респондентів (72%) мали постійних партнерів, що дало змогу дослідити життєві орієнтації у контексті міжособистісної стабільності.

Методика Т. Лірі аналізує міжособистісні стилі поведінки через типологію особистісних якостей. Дослідження показало, що 8% учасників мають високий рівень егоїзму та агресивності, що може ускладнювати соціальну взаємодію. 32% демонструють середній рівень агресивності як потенціал до самозахисту, а 60% – низький, що сприяє компромісам. 18% проявляють обережність у контактах, тоді як 82% відкриті до взаємодії. 36% мають середній рівень покірності, залежні від думки інших, а 64% – самостійні у прийнятті рішень. 20% молоді потребують соціальної підтримки, тоді як 80% впевнені у своїх ролях. 28% демонструють переоцінену доброту, що може призводити до самознецінення, 72% – збалансовану

доброзичливість. Високий рівень альтруїзму у 26% свідчить про готовність до самопожертви, але потребує емоційного балансу; 74% мають нормальний рівень, що сприяє взаємній підтримці.

Методика WAS оцінює уявлення про світ як доброзичливий або ворожий, що впливає на адаптацію та соціальну активність. 54% молоді мають середній рівень віри в доброзичливість світу, 12% – високий, а 34% бачать його як байдужий чи ворожий, що може сприяти песимізму. 72% довіряють людям, а 74% – вірять у справедливість, що підтримує мотивацію. Лише 10% відчують контроль над подіями, тоді як 30% вважають світ випадковим, що знижує ініціативність. 72% мають здорову самооцінку, а 86% – високий або середній рівень самоконтролю. У 60% є установка на везіння, а 20% вважають себе щасливими, що сприяє оптимізму.

Опитувальник SCL визначає локус контролю особистості, що впливає на мотивацію та поведінкові стратегії. 25% працівників мають високий рівень суб'єктивного контролю, що свідчить про автономність і впевненість. 20% ІТ-фахівців перекладають відповідальність на обставини, що знижує мотивацію. 33% вважають власні зусилля ключем до успіху, а 26% схильні до самозвинувачення, що може призводити до вигорання. У сімейних стосунках 56% мають середній рівень контролю, а 30% бачать роботу як важливий ресурс. 58% мають середній рівень міжособистісного контролю, тоді як 20% впевнені у впливі на соціальні взаємодії. 62% помірковано відповідають за своє здоров'я, а 18% схильні до самозвинувачення у проблемах.

Методика САМОАЛ оцінює рівень самоактуалізації за концепцією А. Маслоу, включаючи автономність, самоповагу, творчість та цінності. 82% молоді живуть у теперішньому, що сприяє адаптивності та зниженню тривожності. 94% поділяють цінності самоактуалізованої особистості, а 96% мають гнучке мислення та відкритість до нового. 40% мають високий, а 44% – середній рівень автономності. Лише 25% проявляють високу спонтанність, тоді як 84% чутливі до власних потреб. 12% відчують тривожність, а 88% – комунікабельні, що сприяє соціальній інтеграції.

На основі результатів кореляційного аналізу встановлено, що підвищення рівня самосвідомості сприяє загальному рівню самоконтролю, підвищує потребу в знаннях й цінність власного «я» та сприяє автономності особистості. Самосвідомість знижує прояви агресивності, підозрілості, підпорядкування й залежності. Самосвідомість зростає з віком. Між цими показниками встановлено кореляційні зв'язки зі статистичною достовірністю $p < 0,05$.

Таким чином, результати дослідження, проведеного серед молодих громадян України, зокрема IT-фахівців, свідчать, що для побудови життєвих перспектив молоді важливими є розвиток особистісних якостей, які забезпечують адаптивність, відкритість до нового та здатність до конструктивної взаємодії з оточенням. Самостійність у прийнятті рішень, високий рівень самоконтролю та творче ставлення до життя створюють надійну основу для формування цілей і реалізації життєвих планів у складних і динамічних соціальних умовах. Водночас необхідно враховувати й підтримувати молодь, яка стикається з внутрішніми бар'єрами – агресивністю, недовірою чи залежністю, що можуть ускладнювати побудову позитивної життєвої перспективи. Розвиток самосвідомості зміцнює внутрішню опору, знижує негативні емоції та підвищує автономність, сприяючи особистісному зростанню й соціальній інтеграції. Психологічна підтримка та розвиток внутрішніх ресурсів є ключовими для формування стійких життєвих перспектив молоді.

Список використаних джерел

1. Каліна Н. Ф. Психологічна адаптація молоді в умовах соціальної нестабільності. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2015. С. 63–71.
2. Лазукіна О. В. Визначення рівня самоактуалізації особистості (опитувач САМОАЛ). Київ: Видавництво Київського університету, 2010. С. 135–142.
3. Лірі Т. Методика визначення рівня егоїзму, агресивності та соціальних характеристик особистості. *Психологія особистості: теорія і практика*. Львів, 2005. Вип. 3. С. 87–94.
4. Роттер Дж. Методика визначення суб'єктивного контролю (SCL). *Психологічний журнал*. Київ, 1966. Т. 2, № 4. С. 102–109.
5. Янов-Бульман Р. Світоглядні уявлення молоді: методика WAS. *Вісник психології та соціальної роботи*. Харків, 2012. № 1. С. 51–58.